EURÓPAI FÜZETEK 21.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Dr. Mikulás Ildikó – Dr. Bene László

Szőlő és bor az Európai Unióban

Mezőgazdaság

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek
A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ
és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor
A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre
Szerkesztő: Bulyovszky Csilla
Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta
A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.
Telefon: 441-3380
Fax: 441-3394

Lektor: Dr. Szabó Sándor
Kézirat lezárva: 2003. március 21.

Grafikai terv: Szutor Zsolt
Fényképek: Csorba Gábor; Megyeri Lajos
Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509
Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

Vajon akad-e köztünk olyan, aki nem aggódik a magyar bor jövője miatt? Vagy akinek nincs egy mesésen szép története a gyöngyöző nedűről, az ital szelíd vagy éppen szilaj természetéről? Megőrizhetjük-e kedvenc fajtáinkat, vihetjük-e magunkkal tovább nemzeti hagyományunk szerves részét képező évszázados borkultúránkat? Másrészt mi lesz azzal a szőlőt metsző, permetező és szüret előtt a borús eget aggódva méregető termelővel, aki a nagyapjától, az apjától tanulta a szőlőművelés fortélyait? Ezernyi kérdés, amelyre úgy kaphatjuk meg a választ, ha megismerjük az Európai Unió borrendtartását, s felmérjük, milyen szerep juthat nekünk ebben a színes forgatagban. Azért is kell tisztán látnunk, mert hallatlanul erős piacra igyekszünk, s boraink csak akkor tudják fölvenni a versenyt a méltán világhírű francia és olasz termékekkel, vagy éppen a tengerentúli borokkal, ha a minőségi kihívásnak is meg tudnak felelni. A fajták helyes megválasztásával, a szőlőterületek újratelepítésével, a

termesztéstechnológia javításával és mindenekelőtt olyan marketingtechnikákkal lehet a magyar bor útját egyengetni, amelyek elsajátítására a jövőben nagy szükségünk lesz. Mindnyájan azon fáradozunk, hogy a zamatos magyar bor fényes karriert fusson be az Európai Unióban.

I. Az Európai Unió borpiaci helyzete

1. Terület, termelés

Az Európai Unió a világ vezető borgazdálkodója, amely átlagosan mind a világ termelésének, mind a fogyasztásának 60 százalékát adja. Az EU egyaránt első a borkivitelben és a borbehozatalban.

Az uniónak a világ bortermelésében játszott szerepét (2001/2002-es adatok alapján) az *1. ábrán* szemléltetjük.

Az EU szőlőtermő területe ma 3,5 millió hektár (25 évvel ezelőtt 4,5 millió hektár volt). A hektáronkénti termésmennyiség országonként eltérő, közösségi szinten hozzávetőleg 50 hektoliter/hektár. Az elmúlt öt év átlagos termésmennyisége 175 millió hektoliter (ez 25 éve 210 millió hektoliter volt), amely azonban az évjárat függvényében erősen ingadozik. A 2002/2003-as borpiaci évben a termés az előzetes becslések szerint 158,5 millió hektoliter körül alakul: a visszaesést elsősorban a szüreti időszak kedvezőtlen időjárási viszonyaival magyarázzák.

Az *1. táblázat* néhány, az unió szőlészetére és borászatára vonatkozó, az utóbbi öt évre jellemző mutatót foglal össze. A *2. táblázat* a hazai adatokat tartalmazza. (A KSH 2001-ben végzett országos felmérése szerint Magyarország szőlőterülete hozzávetőleg 93 ezer hektár.) A két táblázatból kitűnik, hogy Magyarország az EU szőlőterületének, illetve bortermelésének megközelítőleg 3, illetve 2–3 százalékát adja.

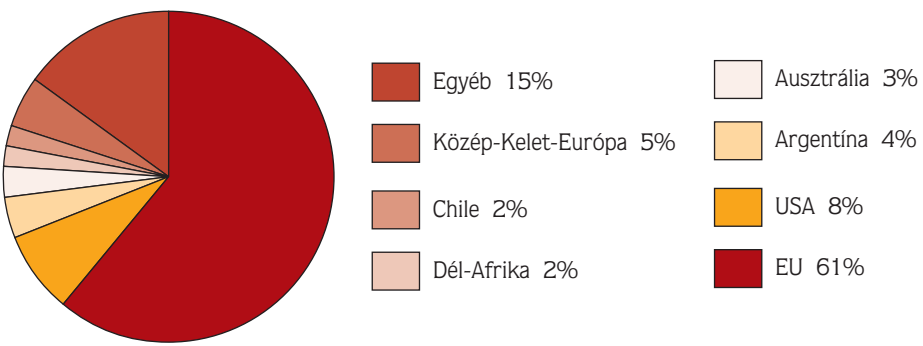

1. ábra. Az unió részesedése a világ bortermeléséből
Forrás: Európai Bizottság

1. táblázat. Az Európai Unió szőlészete és borászata

	1996/1997	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001
Szőlőterület (millió ha)	3,394	3,391	3,490	3,552	3,551
Termelés (millió hl)	174,205	163,779	167,303	186,583	182,088
Ebből bortermelés	169,323	157,777	162,562	179,117	176,006

Forrás: Európai Bizottság

2. táblázat. Magyarország szőlészete és borászata

	1996	1997	1998	1999	2000
Szőlőterület (1000 ha)	131	131	130	127	106
Szőlőtermés (1000 t)	665	717	720	570	684
Bortermés (1000 hl)	4188	4472	4334	3339	4299

Forrás: KSH

2. A borpiaci rendtartás szerepe az uniós költségvetésben

A szőlő- és borágazat az unió mezőgazdasági költségvetéséből 2–3 százalékkal részesedik. Az egyes kiadások arányát (a 2000/2001-es évben) a *2. ábra* mutatja.

A borpiaci rendtartással kapcsolatos kiadások időbeli alakulását a *3. táblázat* szemlélteti.

A 3. táblázatból kitűnik, hogy a lepárlásra – és az alkohol értékesítésére – fordított összeg évről évre, a borterméstől függően változik, a kivágási támogatás jelentősége csökken, s számottevő (a jövőben várhatóan növekvő) arányt képvisel a 2000/2001-es borpiaci évben bevezetett szerkezet-átalakítási támogatás.

3. Borpiaci helyzet napjainkban

Az EU – az 1999-ben elfogadott borpiaci reform ellenére – továbbra is borfelesleggel küzd. Ennek oka – többek között – a következőkben keresendő:

- a GATT/WTO uruguayi fordulóját követő piacnyitás nyomán a korábbinál sokkal több tengerentúli bor érkezik az unióba, miközben az export nem növekszik;
- a fogyasztás az utóbbi 25 évben folyamatosan csökken; a minőségi borok fogyasztása némi növekedést mutat, de ez nem tudja kompenzálni az asztali bor fogyasztásának jelentős visszaesését.

Bár a 2002-es szüret viszonylag kis termésével segíti a borpiaci egyensúly helyrebillenését, az EU szőlészetét és borászatát még mindig

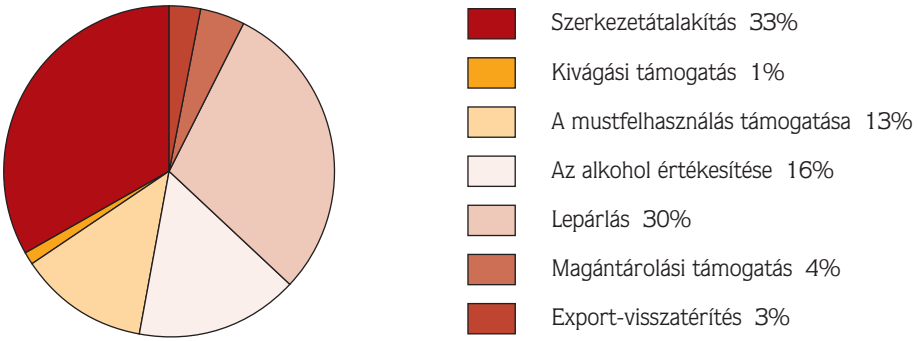

2. ábra. Az unió mezőgazdasági költségvetéséből a szőlő- és borágazatra jutó kiadások megoszlása
Forrás: Európai Bizottság

strukturális gondok jellemzik, amelyek új megoldások keresését teszik szükségessé. Ilyen lehet minden olyan eszköz, amely támogatja az új kezdeményezések érvényesülését, az ágazat jövedelmezőségének és az európai borok versenyképességének növelését, például új termelési módszerek, új termékek, új marketinglehetőségek bevezetésének segítségével.

3. táblázat. A borpiaci rendtartással kapcsolatos kiadások (millió euró)

	1996/1997	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001
Export-visszatérítés	59,7	41,0	35,0	35,0	35,0
Magántárolási támogatás	49,1	54,9	51,0	50,0	50,0
Lepárlás	291,3	312,8	271,0	280,0	338,0
Az alkohol értékesítése	225,4	219,2	137,0	152,0	182,0
A mustfelhasználás támogatása	166,4	132,6	147,0	158,0	145,0
Kivágási támogatás	242,1	15,1	20,0	12,0	14,0
Szerkezetátalakítás	–	–	–	–	380,0
Összes kiadás	**1030,4**	**774,6**	**661,0**	**686,0**	**1143**

Forrás: Európai Bizottság

II. Az Európai Unió szőlészeti és borászati szabályozása

1. Általános tudnivalók

A borpiaci rendtartás működését irányító fontosabb rendeletek a következők:

- 1493/1999 EK rendelet a borpiac közös szervezéséről (alaprendelet);
- az alaprendelet végrehajtási rendeletei:
  - › 1227/2000 EK rendelet a termelési potenciálról;
  - › 1607/2000 EK rendelet a meghatározott termőhelyről származó minőségi borokról;
  - › 1622/2000 EK rendelet a borászati eljárásokról és kezelésekről;
  - › 1623/2000 EK rendelet a piaci mechanizmusokról;
  - › 2729/2000 EK rendelet a borászati ellenőrzésről;
  - › 883/2001 EK rendelet a harmadik országokkal való kereskedelemről;
  - › 884/2001 EK rendelet a kísérő dokumentumról és a pincekönyvről;
  - › 1282/2001 EK rendelet a termelési és készletjelentésekről, a piaci helyzetre vonatkozó adatok gyűjtéséről;
  - › 753/2002 EK rendelet a borok jelöléséről és kiszereléséről.

A *borpiaci rendtartás* a következő termékekre vonatkozik: szőlőlé, szőlőmust, friss szőlőből készült bor (ide értve a szeszezett bort is), csemegeszőlőtől eltérő friss szőlő (a csemegeszőlő a zöldség-gyümölcs rendtartáshoz tarozik), borecet, törkölybor, borseprő és szőlőtörköly.

E terméklistán belül a borpiaci rendtartás világosan megkülönbözteti a meghatározott termőhelyről származó *minőségi bort* (röviden: m. t. minőségi bor) és az *asztali bort.* A minőségi borokkal a 7. pontban részletesebben foglalkozunk. Az asztali borokra – amelyek az unió bortermelésének hozzávetőleg 40 százalékát adják – vonatkoznak a borpiaci rendtartás legfontosabb előírásai. A fontosabb termékek részletes meghatározását az *1. melléklet* tartalmazza.

Amikor a hatvanas években kialakították a borpiaci rendtartást, a *célok* ugyanazok voltak, mint amelyek a Közös Agrárpolitika által szabályozott minden termékre vonatkoznak, s amelyeket a Római Szerződés 39. cikkében fogalmaztak meg. Ezek a következők:

- a mezőgazdaság termelékenységének növelése a technikai fejlődés elősegítésével, a mezőgazdasági termelés ésszerű fejlesztésével és a források legkedvezőbb kihasználásával;

- a mezőgazdaságból élő emberek tisztességes megélhetésének biztosítása, személyes jövedelmük növelése;
- a piacok stabilizálása;
- a lakosság élelmiszerellátásának biztosítása;
- a fogyasztók számára méltányos élelmiszerárak biztosítása.

A rendtartások kialakítása idején a termelők méltányos jövedelmének biztosítása volt a legfontosabb cél, s ennek eredményeként messzemenően *védő jellegű* (protekcionista) szabályozás jött létre. A hetvenes évek közepétől azonban a termékfeleslegek és az ezzel kapcsolatos magas költségvetési kiadások már veszélyeztették a kitűzött célok elérését. A változó körülmények hatottak a borpiaci rendtartásra, amelynek sarokköve az *ártámogatási* (intervenciós) mechanizmus, összekapcsolva bizonyos (a 2.4. és a 2.5. pontban ismertetett) szerkezeti támogatásokkal. Ezeket az elemeket úgy módosították, hogy például a lepárlási intézkedések bevezetésével és az új szőlőtelepítések tilalmával megpróbáltak jobb egyensúlyt kialakítani a termelés és a felhasználás között.

A borágazat *piaci éve* augusztus 1-jétől a következő év július 31-ig tart.

Az unió a tagállami és a közösségi szőlészeti-borászati előírások betartásának *ellenőrzését* a tagállamokra bízta. Az ellenőrzés módjára csak alapelveket állapított meg, s az intézményi szervezetre vonatkozóan sem fogalmazott meg konkrét előírásokat. Mindez a tagállamok feladata. A hangsúly az előírások betartásán van.

2. A szőlőterület nyilvántartása és korlátozása

2.1. Szőlőültetvény-kataszter, a szőlőterület statisztikai felmérése, nyilvántartások, jelentések

A közös piacszervezés céljából a szőlőtermesztő tagállamok kötelesek pontos, naprakész *nyilvántartást* (szőlőkatasztert) vezetni, amely az ültetvény használójára, a szőlőterületre és a termelésre vonatkozó adatokat tartalmazza.

A termőterület felmérésére tízévente minden árutermő szőlőültetvényről *statisztikai alapfelmérést* kell végezni, ennek tartalmaznia kell az ültetvényekben található fajták nevét és a tőkék korát. Az alapfelmérés vagy a teljes terület felmérésével, vagy mintavétel alapján készíthető el (amennyiben az Európai Bizottság a mintavételi eljárást jóváhagyja). A változások nyomon követése érdekében az alapfelmérést évente *időközi felmérések* egészítik ki. A tagállamok a statisztikai alap-, illetve időközi felmérés eredményeként szolgáltatandó adatokat *kataszteri nyilvántartásuk* alapján is közölhetik.

A termelőknek is nyilvántartást *(pincekönyvet)* kell vezetniük, s szőlőtermésüket, must- és bortermésüket, valamint borkészletüket rendszeres időközönként jelenteniük kell a kormányzatnak, amely azokat összesítve eljuttatja Brüsszelbe az Európai Bizottsághoz. A tagállamoknak ezenfelül kéthetente meg kell küldeniük a piacukon jellemző asztalibor-árakat is a Bizottság számára.

2.2. Szőlőfajták

A piacon jól értékesíthető, jó minőségű borok készítése érdekében a Közösségben a szőlőfajtákat közigazgatási egységenként ajánlott, engedélyezett és ideiglenesen engedélyezett *kategóriákba* sorolják. A *termesztésre ideiglenesen engedélyezett* fajták terméséből készíthető ugyan bor, de nem telepíthetők, míg az *osztályba nem sorolt* fajták termesztésben tartása sem engedélyezett. A fajták osztályozásának termelőközelivé tétele érdekében a fajtabesorolás *tagállami hatáskörben* van: a fajtahasználati listákat a tagállamok állítják össze, és arról tájékoztatják az Európai Bizottságot.

2.3. Új szőlőültetvények telepítésének tilalma

Új borszőlőtermő-ültetvények telepítése 2010. július 31-ig *tilos.* Lehetséges ugyanakkor a létező ültetvények kivágása után azok *újratelepítése,* vagyis egy ültetvény kivágása a kivágott ültetvény nagyságával megegyező nagyságú területre vonatkozó újratelepítési jog keletkezésével jár. Nem engedélyezett azonban új ültetvények létesítése olyan területeken, ahonnan nem vágtak ki szőlőt. E szabály alól *kivételt jelent* az a 68 ezer hektár újonnan létrehozott telepítési jog, amely lehetőséget ad a tagállamoknak arra, hogy növeljék azon minőségi borok vagy földrajzi jelzéssel ellátott asztali borok termőterületét, amelyek esetében a kereslet meghaladja a kínálatot.

Az úgynevezett *telepítésijog-tartalékok* lehetővé teszik, hogy a fel nem használt telepítési, illetve újratelepítési jogok ne vesszenek el véglegesen egy adott tagállam vagy régió számára (például ha valaki kivág egy adott nagyságú szőlőterületet, és azt 5, illetve 8 éven belül nem telepíti újra, az újratelepítési jog bekerül a telepítésijog-tartalékba). A telepítésijog-tartalékba került be az előzőekben említett 68 ezer hektárnyi újonnan létrehozott telepítési jog is. A 68 ezer hektár egy része *országonként* fel van osztva – az egyes tagállamok részesedése szőlőterületük 1,5 százalékának felelt meg –, míg kisebbik része (17 ezer hektár) *közösségi tartalékot* képez, amelyet 2003. december 31-ig lehet az egyes tagállamok telepítésijog-tartalékai között szétosztani. A tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy a fiatal szőlőtermesztőket kedvezményesen juttassák telepítési joghoz a tartalékból.

2.4. Kivágási támogatások

Az ültetvények kivágásának támogatása nem új keletű az unióban. Különösen a nyolcvanas évek végén és a kilencvenes évek elején vágtak ki sok ültetvényt kivágási támogatással. Mára ezen intézkedés *vonzereje* a termesztők körében *csökkent,* s több tagállam is úgy döntött, hogy nem vesz részt az akcióban.

A tagállamok meghatározhatják, hogy mely területeken vehetik igénybe a termelők a támogatást. A támogatás hektáronkénti összegét a tagállamok határozzák meg, s az nem lehet több egy, a Közösség által megadott felső határnál (e felső határ értéke – elsősorban a termelési kapacitás és a termelt bor jellege alapján – 1450 és 12 300 euró/hektár között mozoghat).

Aki a támogatást igénybe veszi, lemond az adott területre vonatkozó újratelepítési jogáról, vagyis ennyivel végleg csökken az adott tagállam szőlőtermő területe.

Kivágási támogatás nem folyósítható elhanyagolt szőlőtermő területek esetében.

2.5. Szerkezetátalakítás

A szerkezet-átalakítási támogatások célja, hogy – válaszul a világ és az unió borpiacán tapasztalható, egyre erősödő verseny kihívásaira – segítsék a termelés hozzáigazítását a piaci kereslethez.

A szerkezetátalakítás a következő intézkedések közül egyet vagy többet foglal magában:

- fajtaváltás;
- szőlőterületek újratelepítése;
- a termesztéstechnológia javítása.

Nem tekinthető szerkezetátalakításnak az elöregedett (természetes élettartamuk végéhez ért) szőlőültetvények normál pótlása, vagyis ha ugyanazon parcellában, ugyanazzal a fajtával, és ugyanolyan művelésmóddal telepítenek újra egy ültetvényt.

A támogatás gyakorlatilag a telepítés és az azzal összefüggésben lévő műveletek költségeit fedezi.

A támogatásra a tagállamok által elkészített, illetve elfogadott tervek alapján *pályázhatnak* a termelők. Az egyes tagállamok számára évente rendelkezésre álló keret szőlőtermő területükkel arányos (annak 1,5 százaléka), de ha a rendelkezésükre álló keretet nem tudják teljes mértékben kihasználni, az erre a célra szolgáló pénzügyi lehetőség nem vész el az ágazat számára, csak átkerül olyan tagállamokhoz, amelyek azt fel tudják használni.

A szerkezetátalakítás költségeinek legfeljebb *50 százaléka* finanszírozható *közösségi forrásból* (kivételként azokban a régiókban, amelyekben az utolsó három évben az egy főre jutó GDP a közösségi átlag 75 százalék alatt volt, a közösségi hozzájárulás elérheti a 75 százalékot). A közösségi támoga-

tás *nem egészíthető ki tagállami forrásból,* vagyis a fennmaradó legalább 50, illetve 25 százalékot a *termelőnek kell fedeznie.* Az Európai Bizottság évente közzéteszi a hektáronkénti átlagos támogatási összeget, amely megközelítőleg 7 ezer euró/hektár.

3. Piacszabályozási intézkedések

3.1. Magántárolási támogatás

A magántárolási támogatási rendszer célja, hogy a termelőket arra késztesse: *vonják ki a piacról* az igényeknél nagyobb mennyiségű termékeket. Tárolási szerződést lehet kötni szőlőmustra, sűrített szőlőmustra, finomított szőlőmust-sűrítményre és asztali borokra, tekintet nélkül arra, hogy azokat melyik borpiaci évben termelték.

A raktározási támogatás az egész Közösségben a következő naponkénti és hektoliterenkénti átalányáron fizetendő:

- 0,01837 euró szőlőmust esetén;
- 0,06152 euró szőlőmust-sűrítmény esetén;
- 0,06152 euró finomított szőlőmust-sűrítmény esetén;
- 0,01544 euró asztali bor esetén.

A támogatás abban az esetben adható, ha a termék megfelel bizonyos minőségi feltételeknek. A magántárolási támogatás fedezi a tárolás technikai költségeit és a kamatterheket.

3.2. Lepárlás

A lepárlási kifizetések mértékét úgy határozzák meg, hogy az a gyenge borminőséget adó magas termésátlagokat szankcionálja. Az a szeszfőzde, amelyik a termelőktől való felvásárláskor kifizeti a garantált minimumárat, támogatást kap a lepárlásért (amennyiben a párlat legalább 52 térfogatszázalék alkoholtartalmú), vagy – kötelező lepárlás esetén – leadhatja az alkoholt egy intervenciós hivatalnál.

3.2.1. A szeszesital-piac ellátását szolgáló lepárlás

A termelőknek október elsejétől lehetőségük van arra, hogy felesleges boraikat önkéntes

alapon lepároltassák a szeszesital-piac ellátását szolgáló lepárlási intézkedés keretében.

A lepárlóüzem a lepárlásra átadandó borért éves szinten átlagosan 2,488 euró/térfogatszázalék/hektoliter minimális árat

fizet a termelőnek. A Bizottság mennyiségi határokat vonhat az egyes termelőkre vonatkozóan. Egy-egy termelő az utolsó három év legnagyobb termésének 25 százalékát adhatja át lepárlásra.

A lepárló az intervenciós hivataltól a lepárlásért elsődleges támogatást (nyersalkoholra és borpárlatra 1,751 euró/térfogatszázalék/hektoliter, semleges alkoholra 1,884 euró/térfogatszázalék/hektoliter), a készített párlatok raktározásáért pedig kiegészítő támogatást (0,0336 euró/hektoliter/nap) kap. Az erre az intézkedésre felhasználható közösségi keret évente mintegy 12 millió hektoliter bor lepárlását fedezi.

3.2.2. Krízislepárlás

Ha a feleslegek a szeszesital-piac ellátását szolgáló lepárlás nyújtotta lehetőségek ellenére jelentősek maradnak, s a magántárolási támogatás meghirdetése sem vezet el a kielégítő piaci egyensúlyhoz, krízislepárlásról dönthetnek. Ez az intézkedés csak bizonyos borkategóriákra és/vagy termőterületekre korlátozódhat, továbbá a tagország kérésére minőségi borra is vonatkozhat.

A krízislepárlásra – például az azt kiváltó körülményekre – vonatkozóan nem készült konkrét szabályozás, hogy a tényleges krízishelyzeteket *egyedi megítélés alapján,* minél hatékonyabban tudják orvosolni. Eddig a krízislepárlásból származó terméket (amely alkoholtartalmának el kellett érnie a legalább 92 térfogatszázalékot) minden esetben kötelező volt az intervenciós hivatalnak beszállítani.

Az utóbbi két évben a krízislepárlási intézkedés keretében a *4. és 5. táblázatban* feltüntetett mennyiségeket párolták le.

A különösen nagy borpiaci feleslegekre és az igen nyomott piaci árakra való tekintettel a Miniszterek Tanácsa több tagállam esetében mindkét borpiaci évben lehetővé tette, hogy a közösségi támogatást tagállami pénzügyi forrásból megnöveljék.

4. táblázat. Krízislepárlási intézkedések keretében lepárolt mennyiségek, 2000/2001

Ország	Támogatással lepárolható legnagyobb mennyiség (hl)	A termelőknek fizetett minimális felvásárlási ár (euró/térfogat%/hl)	A lepárlóüzemnek a beszállított alkoholért fizetett ár (euró/térfogat%/hl)
Németország	500 000	2,1054	2,4726
Olaszország	120 000 + 1 211 500	1,914	2,2812
Franciaország	800 000 + 1 500 000	1,914	2,2812
Portugália	450 000	1,914	2,2812
Spanyolország (ez a lepárlási akció a 2001/2002-es költségvetési év terhére történt)	2 600 000	1,723	2,090

5. táblázat. Krízislepárlási intézkedések keretében lepárolt mennyiségek, 2001/2002

Ország	Támogatással lepárolható legnagyobb mennyiség (hl)	A termelőknek fizetett minimális felvásárlási ár (euró/térfogat%/hl)	A lepárlóüzemnek a beszállított alkoholért fizetett ár (euró/térfogat%/hl)
Olaszország	4 000 000	1,914	2,2812
Franciaország	3 850 000	1,914	2,2812
Portugália	250 000	1,914 (asztali borok esetén), 2,300 (minőségi borok esetén)	2,2812 (asztali borból származó alkohol esetén), 2,667 (minőségi borból származó alkohol esetén)

3.2.3. A kettős hasznosítású fajták lepárlása Cognac vidékén

A – főképp Cognac vidékén termesztett – kettős hasznosítású fajták terméséből készült borokból kialakuló feleslegek lepárlása *kötelező*. Az intézkedés célja, hogy a Cognac-alapanyagnak ugyan alkalmas, de borfogyasztásra kevésbé megfelelő, a Cognac készítésére fel nem használt borfeleslegeket kivonják a piacról.

3.2.4. A borászati melléktermékek kötelező lepárlása

A szőlőtörköly túlpréselésének és a seprő kipréselésének megakadályozására – amely eljárások gyenge minőségű, alacsony alkoholtartalmú bor előállításához és forgalomba kerüléséhez vezethetnének – minden ilyen melléktermékét kötelező lepárolni. A leadott melléktermékekért a lepárló 0,995 euró/térfogatszázalék/hektoliter felvásárlási árat

fizet a termelőnek. A lepárlók a lepárlás során nyert termék alkoholtartalma alapján támogatást kapnak, amely hektoliterenként semleges alkohol esetében 0,6279 euró (ha a semleges alkoholt nyersanyag szerint nem különítik el); 0,8453 euró, ha a semleges alkohol törkölyből készül; 0,4106 euró, ha a semleges alkohol borból vagy seprőből készül. A szőlőtörköly-párlatok és legalább 52 térfogatszázalék alkoholtartalmú, szőlőtörkölyből készült párlatok vagy nyersalkohol esetében a támogatás 0,3985 euró; borpárlat esetében 0,2777 euró; borból és borseprőből készült nyersalkohol esetében 0,2777 euró. Ha a lepárló bizonyítékot szolgáltat arra, hogy a párlatot vagy a törköly lepárlása során nyert nyersalkoholt nem törkölypárlatként használták fel, további 0,3139 euró/térfogatszázalék/hektoliter fizethető ki.

A lepárló a 92 térfogatszázaléknál magasabb alkoholtartalmú termékeket beszállíthatja az intervenciós hivatalhoz. A beszállított nyersalkoholért a lepárlóknak fizetendő ár euró/térfogatszázalék/hektoliterben megállapítva 1,654 euró, ha a semleges alkoholt nyersanyag szerint nem különítik el; 1,872 euró, ha a nyersalkohol törkölyből készül és 1,437 euró, ha a nyersalkoholt borból vagy borseprőből párolták. Ha az alkoholt azon a telephelyen tárolják, ahol azt termelték, az előzőekben említett árakat 0,5 euró/térfogatszázalék/hektoliterrel csökkentik.

3.2.5. A lepárlásból származó alkohol értékesítése

A lepárlóüzemek támogatást kapnak az előzőekben ismertetett bor és borászati melléktermék lepárlási intézkedések keretében lepárolt alkoholra. Ha az intervenciós hatóságok felvásárolják ezt az alkoholt, az uniós költségvetésből – az EMOGA-ból (Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap) – finanszírozzák a tárolást, az értékcsökkenést és a szállítás költségeit, amelyek a tagország szintjén jelentkeznek. Az alkoholmennyiség leépítéséhez az Európai Bizottság mind az EU belső piacán, mind a külső piacokon értékesítheti az intervenciós készleteket. Az intervenciós készletek eladásakor a Bizottság kerüli az unió belső alkoholpiacának zavarását, s az alkoholt – pályázati kiírások alapján – a következő utakon értékesíti:

- új ipari felhasználási célokra (például üvegházak fűtése, takarmányszárítás stb.);
- harmadik országokban üzemanyagként történő felhasználásra;
- bio-etanolként történő felhasználásra a Közösségen belül.

3.3. A mustfelhasználás támogatása

Támogatást kaphatnak azok a termelők, akik a mustjavítást sűrített musttal vagy finomított mustsűrítménnyel végzik. A támogatás célja, hogy csökkentse azon vidékek termelőinek versenyhátrányát, akik számára nem

engedélyezett a cukorral történő (olcsóbb) mustjavítás. Az intézkedés hozzájárul ahhoz is, hogy kevesebb mustból készüljön bor, s így *csökkenjenek a borfeleslegek*. A támogatást azok a termelők kapják, akik a sűrített szőlőmustot és finomított szőlőmust-sűrítményt a mustjavításhoz felhasználják. Összege sűrített szőlőmust esetében, a C III-as szőlőtermő övezetekben (az EU legdélebbi területein) 1,699 euró/térfogatszázalék/hektoliter, másutt 1,466 euró/térfogatszázalék/hektoliter; finomított szőlőmust-sűrítmény esetében, a C III-as szőlőtermő övezetekben 2,206 euró/térfogatszázalék/hektoliter, másutt 1,955 euró/térfogatszázalék/hektoliter.

Támogatást kaphatnak azok a feldolgozók is, akik szőlőmustból vagy sűrített szőlőmustból szőlőlevet, vagy más, szőlőléből készített, élvezhető terméket (például az úgynevezett *brit, ír* bort vagy *házilag készült bort*) készítenek. A feldolgozónak adott támogatás összege szőlő esetében 100 kilogrammonként 4,952 euró; szőlőmust esetében hektoliterenként 6,193 euró; sűrített szőlőmust esetén hektoliterenként 21,655 euró.

4. Termelői és szakmai szervezetek

A *termelői szervezet* olyan jogi személy, amely a termelők kezdeményezésére jön létre, s amelynek céljai különösen a következők:

- biztosítania kell a termelés megtervezését és hozzáigazítását a kereslethez, különösen a minőség és a mennyiség tekintetében;
- ösztönöznie kell a kínálati oldal koncentrációját és a tagok által előállított termékek forgalomba hozatalát;
- csökkentenie kell a termelési költségeket és stabilizálnia a termelői árakat;
- ösztönöznie kell a környezetkímélő termesztéstechnológiai és termelési módszerek, valamint hulladékfeldolgozási technikák alkalmazását, különösen a víz, a talaj és a táj minőségének védelme, a biológiai sokszínűség megóvása és/vagy elősegítése érdekében.

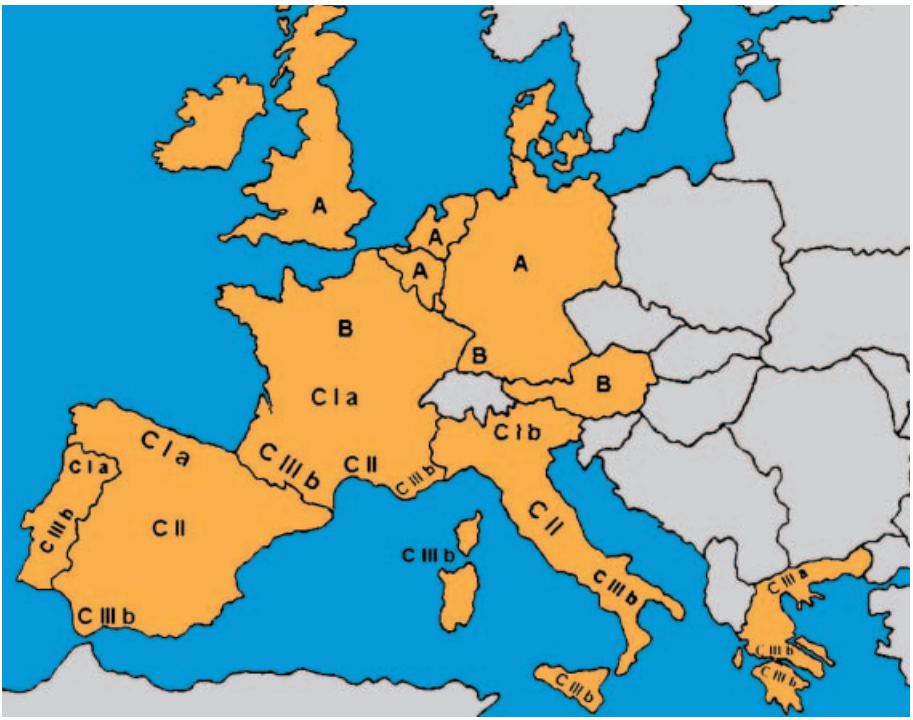

3. ábra. Az EU szőlőtermő övezetei
Forrás: FVM SzBKI, Kecskemét

A *szakmai szervezetek* elsődleges célja hasonló a termelői szervezetekéhez. Mivel a termelői szervezetek csak korlátozott határok között képesek a kereslet és a kínálat összehangolására, célszerű a piaci szereplők között magasabb szintű megállapodásokat létrehozni. A kínálatszabályozó értékesítési szabályok (szakmaközi megállapodások) a szakmaközi együttműködés, vagyis az egyes piaci szereplőket egyesítő szervezetek közötti egyeztetés eredményeként jönnek létre, s a megállapodások működtetésének hátterét is a szakmai szervezetek adják.

A szakmai szervezetek *feladatai:*

- a termelés és a piac ismeretének és átláthatóságának javítása;
- a termékek forgalomba hozatalának jobb koordinálásában való részvétel, különösen

piackutatás és piaci tanulmányok készítése által;

- a közösségi szabályozással összhangban álló típusszerződések kidolgozása;
- a termelési potenciál teljesebb kihasználása;
- megfelelő információk szolgáltatása és kutatások végzése, amelyek révén a termelést a piaci igényeket, a fogyasztói ízlést és elvárásokat jobban kielégítő termékek irányába lehet elmozdítani, különösen a termékminőség és a környezetvédelem tekintetében;
- olyan módszerek kidolgozása, amelyek elősegítik a növényvédő szerek és egyéb környezetterhelő anyagok használatának csökkentését, valamint biztosítják a termék jó minőségét és a víz- és talajvédelmet;
- olyan módszerek és eszközök kidolgozása, amelyek segítségével a termék minősége a termelés, a borkészítés és a forgalomba hozatal összes szakaszában javítható;
- az ökológiai gazdálkodás, az eredetmegnevezések, a minőséget igazoló címkék és a földrajzi jelzések nagyobb felhasználása és védelme;
- az integrált termesztés vagy más környezetkímélő termesztési módok alkalmazásának ösztönzése.

Megjegyzendő, hogy a borpiaci rendtartás tartalmazza ugyan a termelői szervezetek definícióját, azonban – szemben a zöldség-gyümölcs rendtartással – nem helyez kilátásba közösségi szintű támogatást azok létrehozásához. Arra azonban van lehetőség, hogy az egyes tagállamok nemzeti vagy regionális keretből támogassák a termelői szervezeteket.

5. Borászati eljárások

A szakszerű borkészítés biztosítása érdekében a Közösség rendeletekben szabályozza a borászati eljárásokat, a kénezést, valamint a borászati adalék- és segédanyagok használatát, s határértékeket és feltételeket ad meg egyes borászati eljárásokkal kapcsolatban. E szabályok egy része (a mustjavítás, a sav hozzáadása és a savtompítás) az északról dél felé haladva elkülönített szőlőtermő-övezetek klimatikus adottságainak és fajtahasználatának megfelelően változik. A szőlőtermő-övezetekhez kapcsolódó határértékeket a *2. melléklet*, a szőlőtermő övezetek elhelyezkedését a *3. ábra* mutatja be.

6. Címkézés

Az unió részletesen szabályozza a címkéken, a kísérő okmányon és a számlákon feltüntethető kifejezések használatát. Ez egyrészt a termelők érdekeit védi (különösen a földrajzi nevek és a hagyományos kifejezések védelme által), másrészt a fogyasztók korrekt tájékoztatását segíti.

A jelöléssel és a kiszereléssel kapcsolatos szabályozás értelmében mindaz feltüntethető a címkén, ami nincs kifejezetten tiltva, amennyiben nem áll fenn annak veszélye, hogy az adott jelölés a fogyasztót félrevezetheti.

Ennek megfelelően a címkén feltüntethető jelölések a következőképpen csoportosíthatók:

- kötelező jelölések;
- olyan választható jelölések, amelyek használata feltételhez kötött;
- olyan választható jelölések, amelyek minden további nélkül feltüntethetők.

A közösségi előírások a címkézéssel kapcsolatos következő témákkal foglalkoznak:

- a kötelező és a választható jelölések szabályozása;
- kulcsfogalmak meghatározása (például *palackozó, importőr* stb.);
- a címkén található információk feltüntetéséhez kapcsolódó nyelvhasználat szabályozása;
- kódok és márkanevek használata;
- egyes palacktípusok fenntartása adott borok számára;
- földrajzi jelzések és hagyományos kifejezések védelme;
- pezsgőkre, habzóborokra és egyéb termékekre vonatkozó jelölési és kiszerelési szabályok;
- import termékekre vonatkozó jelölési szabályok.

7. Minőségi borok

A borpiaci rendtartás világosan megkülönbözteti az asztali borokat és a meghatározott termőhelyről származó minőségi borokat (röviden: m. t. minőségi borok). A *minőségi borok* mindig egy *meghatározott termőhelyhez* kötődnek – amelynek neve is minden esetben szerepel ezek címkéjén –, míg az *asztali borok* közül csak az úgynevezett *földrajzi jelzéssel* ellátott asztali borok (mint például a tájborok) esetében adható meg a címkén földrajzi megnevezés.

A minőségi borok különleges státust élveznek az EU borászati szabályozásában. E borokra jellemző, hogy nagy hagyomá-

nyokkal, sokszor ismert névvel, így általában stabil bevételt biztosító árral és piaccal rendelkeznek. A Közösség nem szól bele e hagyományos termékek sokszor speciális szabályozásába, csak *keretszabályokkal* – egyes szempontok egységesítésével – igyekszik biztosítani néhány minimális követelmény betartását és a versenyegyenlőséget. A közös szabályok egyidejűleg korlátok között tartani hivatottak a minőségi borok termelését. E termékek döntő mértékben *nemzeti szabályozási hatáskörbe* tartoznak, s így az egyes tagállamok lehetősége és egyben feladata is a részletes szabályok meghatározása.

A *meghatározott termőhely* olyan bortermőhely, amelyen kiemelkedő minőségi jellemzőkkel rendelkező borokat termelhetnek, és amelynek nevét a bor megjelölésére használják. Minden meghatározott termőhelyet pontosan, lehetőleg parcellaszinten, az adott területről származó borok minőségének szempontjából meghatározó tényezők (talaj, altalaj, éghajlat és fekvés) figyelembevételével határolnak körül.

Az egyes tagállamoknak megfelelő szabályokat kell hozniuk az m. t. minőségi borok optimális minőségét biztosító *művelési módokról*.

A tagállamok előírják az egyes meghatározott termőhelyről származó minőségi borok készítésére vonatkozó *specifikus* szabályokat. Ezeknek természetesen összhangban kell lenniük a borászati eljárásokra vonatkozó közösségi előírásokkal, azonban lehetnek azoknál szigorúbbak (például megtilthatják a sűrített szőlőmust mustjavításra történő felhasználását).

Valamennyi tagállam köteles a területén előállított összes meghatározott termőhelyről származó minőségi borra *minimális természetes alkoholtartalmat* megállapítani. Ennek meghatározásakor különösen a megelőző tíz évben mért alkoholtartalmat kell figyelembe venni, de csak a meghatározott termőhelyeket jól reprezentáló szőlőültetvények minőségileg legkielégítőbb szüreteit tekintetbe véve. Egy m. t. minőségi bor minimális természetes alkoholtartalmára eltérő érték is előírható a terület vagy alterület, illetve település vagy településrész szerint, ahonnan a feldolgozott szőlő származik, valamint azon szőlőfajták szerint is, amelyekből a szóban forgó m. t. minőségi bor készül. A minőségi borokra vonatkozó legkisebb természetes alkoholtartalom nem lehet kisebb a közösségi szinten, a szőlőtermő-övezetekhez kötődően meghatározott értékeknél (lásd a *2. mellékletben*).

A tagállamok valamennyi m. t. minőségi borra *maximális hektáronkénti terméshozamot* állapítanak meg szőlő-, must- vagy bormennyiségekben. Az értékek megállapításánál, különösen a megelőző tíz évben, a

meghatározott termőhely legjellemzőbb szőlőterületeinek a kielégítő minőségű évjáratokban adott terméshozamát kell figyelembe venni.

A maximális hektáronkénti terméshozam különbözőképpen is meghatározható terület

vagy alterület, illetve település vagy településrész szerint, ahonnan a feldolgozott szőlő származik, valamint azon szőlőfajták szerint is, amelyekből a szóban forgó m. t. minőségi bor készül. A tagállam a maximális terméshozam-értékeket az időjárási viszonyoknak megfelelően változtathatja.

A szőlőt csak a meghatározott termőhelyen belül lehet musttá, illetve borrá feldolgozni, majd a bor érlelését is az adott termőhelyen belül kell elvégezni. Hagyományos eljárások esetén, ha erre bizonyos feltételekhez kötötten, megfelelő ellenőrzés mellett külön engedélyt ad az érintett tagállam, a minőségi bor készíthető az érintett meghatározott termőhely közvetlen közelében levő területen, vagy azon kívül is.

A termelők kötelesek azokat a borokat, amelyekre a minőségi bor megnevezést kérik, analitikai és érzékszervi vizsgálatra beküldeni.

Az *analitikai vizsgálat* legalább azokra a tényezőkre terjed ki, amelyek lehetővé teszik a kérdéses m. t. minőségi bor megkülönböztetését. A vizsgálandó tényezőket a tagállamok választják ki a következők közül:

- a bor viselkedésének vizsgálata (viselkedés levegőn, illetve hidegben);
- mikrobiológiai elemzések (inkubátorban való viselkedés, a bor és az üledék kinézete);
- fizikai és kémiai elemzés (sűrűség, alkoholtartalom, sűrűségméréssel megállapított teljes szárazanyag-tartalom, redukáló cukrok, répacukor, hamu, a hamu lúgossága, teljes savtartalom, illósav-tartalom, kötött savtartalom, pH, szabad, illetve teljes kéndioxid-tartalom);
- egyéb vizsgálatok (gyöngyöző borok és pezsgők esetében a széndioxid-túlnyomás barban, 20 Celsius-fokon).

Ezen tényezők határértékeit az érintett termelő tagállam állapítja meg minden egyes m. t. minőségi borra vonatkozóan.

Az *érzékszervi vizsgálat* során a színt, a tisztaságot, az illatot és az ízt elemzik. Végrehajtási módjáról a közösségi szabályozás ezenfelül csak annyiban rendelkezik, hogy előírja: minden bortermelő tagállamnak létre kell hoznia egy vagy több *bírálóbizottságot,* s ügyelnie kell arra, hogy e testületekben az összes érintett fél (termelő, feldolgozó, kereskedő, fogyasztó) képviseltetve legyen.

8. Harmadik országokkal folytatott kereskedelem

8.1. Import

Az unión belüli egységes piac létrejötte a külső határokon átmenő kereskedelem kezelésére egységes intézkedéseket tett szükségessé. A termékek alkoholtartalmától függő értékű *közös vámmal* kívánják stabilizálni a közösségi piacot, és meg akarják akadályozni, hogy a harmadik országok árai és azok ingadozása a közösségi piac stabilitását veszélyeztessék. Az Európai Közösségen kívüli országokra az unió az úgynevezett *legnagyobb kedvezményes vámtételeket* alkalmazza. Palackozott pezsgő esetében a vám mértéke 32 euró/hektoliter. A palackozott bor külső vámja 13 térfogatszázalék alkoholtartalomig 13,1 euró/hektoliter, 13–15 térfogatszázalék alkoholtartalom között pedig 15,4 euró/hektoliter. A hordós borok behozatala esetében alkalmazott vám 13 térfogatszázalék alkoholtartalomig 9,9 euró hektoliterenként, 13–15 térfogatszázalék alkoholtartalom között pedig 12,1 euró/hektoliter.

8.2. Borkereskedelmi és bor eredetvédelmi megállapodások

Az Európai Unió a 2004. május 1. után az unión kívül maradó országok közül Romániával, Bulgáriával, Svájccal, Ausztráliával, Chilével és a Dél-afrikai Köztársasággal kötött borkereskedelmi megállapodást, amelyek alapján meghatározott vámkontingensek erejéig a felek kölcsönösen kedvezményes, általában *„0" vámtételű elbánást* biztosítanak egymásnak. Macedónia, Albánia, Bosznia-Hercegovina, illetve Horvátország esetében az előzőekhez hasonló kereskedelmi kedvezményeket a *stabilitási és társulási megállapodások* mezőgazdasági kereskedelmi mellékletei tartalmazzák.

A bormegnevezések kölcsönös védelmére (az úgynevezett *eredetvédelemre*) a 2004. május 1. után az unión kívül maradó országok közül Romániával, Bosznia-Hercegovinával, Ausztráliával, Chilével, a Dél-afrikai Köztársasággal és Svájccal van megállapodása az EU-nak.

A csatlakozásig marad érvényben a magyar-EU eredetvédelmi megállapodás, valamint a borkereskedelmi megállapodás is. A 2003. évben a borkereskedelmi megállapodás alapján Magyarország összesen 445 ezer hektoliter bort szállíthat vámmentesen az Európai

Unióba, amelyből 330 ezer hektoliter palackozott bor, illetve pezsgő, és 115 ezer hektoliter hordós bor. Az unió Magyarországra összesen 170 ezer hektolitert szállíthat vámmentesen, amelyből 105 ezer hektoliter a palackozott bor és pezsgő mennyisége, 65 ezer hektoliter pedig hordós bor. A csatlakozás után természetesen erre a szektorra is az unió egységes belső piacának szabályai vonatkoznak, vagyis Magyarország és a többi EU-tagállam között nem lesznek vámok, exporttámogatások, és megszűnik a határellenőrzés is.

8.3. Export-visszatérítés

A borfeleslegek levezetésének egyik eszköze, hogy a Közösségben termelt asztali borok, likőrborok és egyes termelő, illetve célországok esetében a szőlőlé és a szőlőmust exportjának előmozdítása végett exporttámogatás (export-visszatérítés) vehető igénybe a világpiaci és az unión belüli ár közötti különbség fedezésére. A visszatérítés az egész Közösség területén ugyanakkora. Értékét rendszeres időközönként állapítják meg, az jelenleg szőlőmustnál 10,339 euró/hektoliter, mustsűrítménynél 39,023 euró/hektoliter, borok esetében a terméktől és a célországtól függően 4,543 és 14,250 euró/hektoliter közötti. Az exporttámogatás igénybevétele esetén *exportengedélyre* van szükség, amelyet biztosítéket letétbe helyezéséhez kötnek.

Az export-visszatérítés igényléséhez szükséges, hogy a bort egy elismert *bírálóbizottság* megvizsgálja annak igazolására, hogy az megfelel a származási tagállam minőségi előírásainak.

A *hozzáadott cukorra* is lehet export-visszatérítést fizetni, arra a mennyiségre, amelyet a szőlőlé vagy a szőlőmust előállításához használtak. A kifizethető összeg a fehér cukor és a glükózszirup exportjára vonatkozó érték (a részleteket a cukorra, illetve a feldolgozott termékekre vonatkozó rendtartások tartalmazzák).

9. Egyéb termékek (likőrborok, ízesített italok, szeszes italok stb.)

A borról szóló közösségi joganyag részét képezik a likőrborokra vonatkozó jogszabályok. E termékekre a Közösség definíciókat, illetve kiszerelési előírásokat fogalmaz meg, s ezek készítését is szabályozza. A borjog tartalmazza a meghatározott termőhelyről származó minőségi likőrborok listáját is.

Nem képezik a (szűkebben vett) borjog részét az ízesített borokra, az ízesített boralapú italokra és az ízesített boralapú koktélokra, valamint a szeszes italokra vonatkozó előírások.

III. A Magyarország és az EU közötti csatlakozási tárgyalások eredményei

1. Szőlőtermő-övezeti besorolás

Magyarországot az EU a C I. b szőlőtermő-övezetbe sorolta, ahol csak abból a mustból lehet bort készíteni, amelynek minimális alkoholtartalma asztali borok esetében 8 térfogatszázalék, minőségi boroknál 9 térfogatszázalék. Magyarország a csatlakozást követő 10 éves időszakban *felmentést* kapott az asztali borok minimális alkoholtartalmára vonatkozó határérték betartása alól, helyette a jelenlegi hazai szabályozásban szereplő értéket (7,6 térfogatszázalék, azaz 13 mustfok) használhatja. Az egyéb határértékek tekintetében a C I. b övezet szabályai fognak érvényesülni a csatlakozástól (lásd a *2. mellékletet*). Az átmeneti időszak lehetőséget ad a termelőknek a fokozatos *fajtaváltásra*, illetve az *ültetvényszerkezet korszerűsítésére.*

Az unió engedélyezte Magyarország számára a cukor (szacharóz) mustjavításra történő használatát (időkorlátozás nélkül).

2. A borászati melléktermékek kötelező lepárlása

Magyarország vállalta, hogy a csatlakozás napjától alkalmazza a borászati melléktermékek (törköly, borseprő) kötelező lepárlására vonatkozó előírásokat, ugyanakkor lehetőséget kapott arra, hogy egyes területeket kivonjon a lepárlási kötelezettség alól.

Hazánk kérte azt is, hogy a melléktermék-lepárlási kötelezettség csak a 40 hekto-

liternél több bort termelő termelőkre – és ne a 25 hektoliternél többet termelőkre – vonatkozzon. Ezt Magyarországnak az Európai Bizottság mellett működő, úgynevezett *bor irányító bizottsággal* kell elfogadtatnia.

3. A Tokaji fordítás és a Tokaji máslás készítési eljárásának elismertetése

Az említett két borkülönlegesség készítésének technológiája nem szerepelt a borkészítési eljárásokról szóló közösségi előírások között. Ahhoz, hogy a két bortípus előállítása a jövőben is változatlanul tovább folytatódhasson, Magyarország kérte, az Európai Unió pedig elfogadta a *Tokaji fordítás* és *Tokaji máslás* borkészítési eljárásának felvételét az erre vonatkozó közösségi jogszabályba.

4. A Tokaji eszencia borként való elismerése

A közösségi szabályozás szerint a borok alkoholtartalmának legalább a 4,5 százalékot el kell érnie. Mivel a *Tokaji eszencia* ezt a feltételt nem minden évjáratban teljesíti – alkoholtartalma 2,5–6 százalék között változik –, Magyarország kérte, az Európai Unió pedig elfogadta a Tokaji eszencia borként történő besorolását, és a közösségi rendelet megfelelő módosítását. Így e tokaji borkülönlegesség a jövőben is változatlan technológiával készíthető.

5. Egyes tokaji borkülönlegességek magas kén- és illósav-tartalmának elfogadtatása

Magyarország kérte, hogy magas cukortartalmukra való tekintettel a különleges minőségű borok és egyes tokaji borkülönlegességek esetében – az unióban előállított más, hasonló jellegű termékekhez hasonlóan – az általánosságban engedélyezettnél magasabb lehessen a kén-dioxid, illetve az illósav-tartalom. Az EU a kérést elfogadta, így az említett borok, illetve borkülönlegességek előállítása a tárgyalások lezárása idején hatályos szabványoknak megfelelően folytatható.

6. Tokaji borkülönlegességek vámtarifa-besorolása

A tokaji borkülönlegességeket hibásan sorolták be a közösségi vámtarifa-táblázatba. Az EU indokoltnak találta azt a magyar kérést, hogy a tokaji borkülönlegességeket az alkohollal javított borok csoportja helyett az alkoholtartalmuknak megfelelő, alkohollal nem javított termékek közé sorolják.

7. Tokaji borkülönlegességek palackozása

Az unió indokoltnak találta azt a kérést, hogy a tokaji borkülönlegességek palackozására használt jellegzetes (hosszú nyakú, fél literes) palackot ne lehessen más termék palackozására használni.

8. Illatos szőlőfajtából készült minőségi pezsgők készítésére alkalmas szőlőfajták

Az EU felveszi az illatos szőlőből készített minőségi pezsgők készítésére használható fajták jegyzékébe a következő fajták nevét: Csaba gyöngye, Cserszegi fűszeres és Irsai Olivér.

9. A termelői pezsgő kifejezés engedélyezése

Az unió a szőlő- és bortermelők által készített pezsgők megkülönböztető jelölésére, meghatározott technológia alkalmazása esetén, lehetővé teszi Magyarország számára – a német Winzersekt, illetve az osztrák Hauersekt kifejezés példájára – a termelői pezsgő kifejezés használatát.

10. A Rizlingszilváni név használata

A közösségi előírásoknak nem felel meg a Rizlingszilváni fajtanév, mivel az valójában nem a Rajnai rizling és a Zöld szilváni fajták keresztezéséből jött létre. Magyarország

számára az EU e név használatára átmeneti időszakot engedélyezett, így a fajtanév 2008. december 31-ig használható a Magyarországon forgalomba hozott termékeken. Az átmeneti időszak lejárta után erre a fajtára a Müller Thurgau nevet kell használnunk.

11. A csatlakozás dátuma előtt palackozott és címkézett borok forgalmazása

A borászati termékek jelölésére és kiszerelésére vonatkozó jelenlegi hazai szabályozást a csatlakozástól felváltják a közösségi előírások, amelyeket Magyarországon is alkalmazni kell. A csatlakozás dátumáig Magyarországon palackozott és címkézett borok, pezsgők és habzóborok azonban a csatlakozás napján meglévő készlet kimerüléséig minden egyéb korlátozás nélkül forgalomba hozhatók lesznek. Ehhez szükséges, hogy Magyarország jelentse az EU-nak a csatlakozás napján meglévő, közösségi szabályoknak nem megfelelően címkézett készletek nagyságát.

12. 0,7 literes palackba töltött borok forgalmazása

Magyarországon 1993-tól nem töltenek palackozott bort 0,7 literes palackokba: ehelyett a 0,75 literes palackok használata terjedt el. Az e dátumot megelőző időszakból azonban – korlátozott mennyiségben – még vannak 0,7 literes palackokba töltött készletek. Magyarország számára az unió engedélyezte, hogy a meglévő készlet kimerüléséig a 0,7 literes palackok forgalomba hozhatók legyenek. A csatlakozás napján meglévő készletekről az EU-t tájékoztatni kell.

IV. A csatlakozással kapcsolatos feladatok

Az Európai Unióhoz történő csatlakozáskor a magyar borgazdaságnak új jogi és gazdasági környezetbe kell integrálódnia. Ennek megfelelően a felkészülés során szükség van egyrészt a jogi (és az ehhez kapcsolódó intézményi) harmonizációra, másrészt gazdaságilag is fel kell készülni arra, hogy az EU egységes piacára bekerülve a magyar termelők sokkal élesebb versenynek lesznek kitéve.

1. Jogi és intézményi harmonizáció

A szőlő- és borágazat szabályozása az unióban elsősorban *rendeletek* (s nem irányelvek) formájában történik, ami azt jelenti, hogy az ágazatra vonatkozó EK-előírások – mint minden közösségi jogszabály – megjelennek az EU minden hivatalos nyelvén, és közvetlenül hatályosak minden tagállamban. A csatlakozásra a közösségi joganyagot (több tízezer oldal, amelyből csak a borjog legalább félezer oldalnyi) magyarra fordítják. A csatlakozáskori kötelező hatály alól csak az a néhány részterület lehet kivétel, amelyre derogációt, átmeneti mentességet kaptunk.

1.1. A termelési potenciálhoz kötődő előírások

Az unió közös borpiaci szabályozásának hatékony működtetéséhez elengedhetetlen, hogy a döntéshozók pontos adatokkal rendelkezzenek a szőlőfelületre és a termelésre vonatkozóan. Ezért alapvető jelentőségű lépés volt, hogy Magyarországon 2001-ben összeírták a szőlőültetvényeket. Az adatok teljes feldolgozása alapján ki kell alakítani azt az ültetvény-kataszteri nyilvántartást, amelyet az EU előírásainak megfelelően naprakészen kell tartani.

Az unió költségvetéséből finanszírozott támogatások kifizetésére – legyen szó akár a kivágási, akár a szerkezet-átalakítási, akár a lepárlási stb. támogatásról – egy unió által akkreditált *állami kifizető ügynökség* lesz hivatott.

A *jelentések* kapcsán megjegyzendő, hogy míg ma csak a hegyközségi tagok kötelesek azokat leadni, ennek a kötelezettségnek a közösségi előírásoknak megfelelően minden érintett gazdasági szereplőre ki kell terjednie. Szükség van a jelentésekre vonatkozó előírások harmonizálására azért is, mert ma Magyarországon átfedések vannak az egyes hatóságoknak leadandó jelentések között, s ezeknek sem tartalma, sem határideje nem egyezik meg az unióban előírtakkal.

A közösségi jog értelmében a tagállamok meghatározhatják, hogy mely területek részesülhetnek a *kivágási támogatásból,* s a támogatás folyósítását feltételekhez köthe-

tik, különös tekintettel az érintett területek termelési és ökológiai helyzetének egyensúlyban tartására. Így nálunk is meg kell határozni – nemcsak termelési, hanem ökológiai és szociális szempontok figyelembevételével – azokat a területeket és feltételeket, amelyek esetében a támogatás igénybe vehető.

Meg kell teremteni a *szerkezet-átalakítási támogatás* igénybevételének feltételeit. Azon túl, hogy ehhez fel kell készülniük a végrehajtásban részt vevő intézményeknek, el kell készülniük a támogatható programoknak is.

1.2. Szőlőfajták

Magyarország a közösségi előírásoknak megfelelően elkészítette az egész országot lefedő (megyénkénti) *fajtajegyzéket,* amely a szőlőültetvény-összeírás végleges adatai ismeretében szükség esetén kiegészítendő.

A *direkttermő fajták* szabályozása ma Magyarországon szigorúbb annál, mint ami az EU előírásai alapján feltétlenül szükséges. Az unió megfelelő rendelete ugyanis csak a Noah, az Othello, az Izabella, a Jacquez, a Clinton és a Herbemont szőlőfajta osztályozásba vételét tiltja, s ezek is csak a borkészítésre szolgáló szőlőfajták közé nem vehetők fel. Annak érdekében, hogy az érintett hazai termelők (és a fogyasztók) továbbra is élvezhessék e fajták általuk kedvelt termését, a magyar bortörvény átalakítását – EU-konform módon – úgy tervezik, hogy a direkttermő fajtákat meg lehetne hagyni a kizárólag a termelők családi fogyasztására szolgáló ültetvényekben. Ebben az esetben azonban meg kell teremteni az ellenőrzéshez szükséges feltételeket.

1.3. Borászati eljárások, jelölés és kiszerelés

A közösségi előírások mind a borászati eljárások, mind a jelölés és a kiszerelés terén jóval részletesebbek, mint a hatályos hazai jogszabályok. E két nagy témakör részletes EU-konform szabályozását a bortörvény és végrehajtási rendeletei tartalmazzák majd.

1.4. Minőségi borok, minőségi termelés

Az uniós előírások értelmében a minőségi borok érzékszervi bírálatába be kell vonni az érintetteket is. Ehhez Magyarországon is megkezdődött a *borbírálók* képzése.

A minőségi borokra vonatkozó hazai szabályozás – nemcsak az EU előírásaira, hanem a piaci kihívásokra való tekintettel – kisebb-nagyobb átalakításokra szorul. Ezek a módosítások kitérhetnek például a minőségi kategóriákra, vagy azok tartalmának megváltoztatására is. Elsősorban a nagyobb kereskedelmi láncoknak szállító pincészetek érdekét szolgálhatná, ha a borvidékek feletti egységek *(borrégiók)* létesítésének – már létező – lehetőségét a borvidékek jobban kihasználnák.

1.5. Ellenőrzés

Az EU az ellenőrzésre vonatkozóan közösségi szintű alapelveket állapított meg, az intézményeket illetően azonban konkrét előírásokat nem fogalmazott meg. Ez a tagállamok feladata. Magyarországon az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet és az Országos Borminősítő Intézet tevékenységi köre a közösségi előírásoknak megfelelően bővülni fog.

1.6. Piacszabályozási intézkedések

Az EU piacszabályozási intézkedései a csatlakozástól érvényesülhetnek Magyarországon is. Természetesen nem lehet cél, hogy Magyarország arra rendezkedjen be, hogy megsemmisítésre termeljen gyönge minőségű, de az unió intézkedései keretében többkevesebb biztonsággal – igaz, alacsony áron – értékesíthető borokat, ugyanakkor szélsőséges évjáratok esetében biztonságot adhat, hogy igénybe vehetők a piaci feszültségeket enyhítő intézkedések.

Lehetővé kell tenni, hogy a csatlakozást követően alkalmazni tudjuk a melléktermékek kötelező lepárlására vonatkozó előírást, vagyis fel kell készülni a borkészítés során keletkező törköly és seprő összegyűjtésének és feldolgozásának megoldására.

1.7. Termelői és szakmai szervezetek

Magyarországon előnyös volna az Európai Unió tagállamaiban elterjedt termelői és értékesítési integráció kialakítása, hiszen ez a *versenyképességet* nagymértékben növelheti.

Az *integráció* (mindenekelőtt a pinceszövetkezetek létesítése) mindemellett nemcsak gazdasági szempontból volna kívánatos. A közösségi szabályokat az unióban létező struktúrára szabták, s nem véletlen, hogy az EU-ban általában fel sem merülnek például a pincekönyv vezetésével kapcsolatos gondok a kistermelők esetében, hiszen ők többnyire szövetkezetbe szállítják a szőlőjüket, s így a szövetkezet vezeti a pincekönyvet.

A *hegyközségi rendszer* kiépülése megteremtette a szőlőtermelés és borgazdálkodás

szabályozásának, nyilvántartásának rendszerét. A hegyközségi törvény módosítása során – többek között – annak előírását is tervezik, hogy a szőlőültetvény-kataszter vezetését *a hegybírók* lássák el.

1.8. Adózás

Bár az adójogszabályok nem tartoznak a szőlő- és borágazat joganyagához, mivel jelentős hatással vannak az ágazatra, mégis említést érdemelnek.

Magyarországon a bor jövedékiadóköteles termékké válása többek között az EU-harmonizáció jegyében történt. Mivel az unió a jövedéki szabályozásnak csak a kereteit határozza meg, nincs elvi akadálya annak – sőt kifejezetten kívánatos –, hogy a szabályozás számos eleme a hazai alkalmazás bevezetése óta összegyűlt tapasztalatok alapján a hazai körülményekhez igazítva módosuljon.

Az EU bortermelő tagállamaiban az ágazat termékeire kivetett jövedéki és forgalmi adó jóval alacsonyabb a nálunk alkalmazottnál (a borok átlagos áfa-terhelése 15–16 százalék, a jövedéki adó mértéke ezekben az országokban a boron vagy nulla, vagy minimális). Annak érdekében, hogy a csatlakozás után versenyhelyzetünk ne legyen rosszabb, hosszú távon szükséges volna az ágazat termékeire kivetett adó számottevő mérséklése.

Franciaországban – amely az egyetlen olyan bortermelő tagállam az unióban, amelyben a borra kivetett jövedéki adó mértéke nem nulla – a vámhatóság a begyűjtött jövedéki adó 95 százalékát átadja a szakmai szervezeteknek (5 százalékát működési költségként megtartja). Így a jövedéki adó lehetővé teszi, hogy az ellenőrzés – a vámhatóság bevonásával – hatékonyabb legyen, ugyanakkor *a befolyt összeg a borágazaton belül maradjon.*

2. Gazdasági felkészülés

Az Európai Unióhoz való csatlakozással Magyarország része lesz az *egységes belső piacnak*. Az uniós tagállamok és Magyarország között nem lesznek többé kereskedelmi akadályok. Ugyanakkor – tekintettel arra, hogy a Közös Agrárpolitikán belül a bor piacát közösen szervezik (közös borpiaci rendtartást hoztak létre) – nem lesz lehetőség arra, hogy a magyar költségvetésből bármiféle támogatást kapjon az ágazat, hacsak azt a közösségi előírások nem engedélyezik kifejezetten, vagy ha azt Magyarország külön eljárás keretében nem engedélyezteti. Így boraink piaci érvényesülését azoknak a termelés minőségétől és gazdaságosságától függő versenyképessége határozza meg.

Az egyes tagállamokban léteznek *engedélyeztetett támogatási formák:* célszerű e

példákból ötletet meríteni. Ez igaz mindenekelőtt a hatékony közösségi *marketingprogramokra,* amelyekkel minden valószínűség szerint a magyar borok piaci pozícióján is lehet javítani. Fontos lenne a *piackutatás,* hogy például már a fajtapolitikát is a valós piaci igényeknek megfelelően lehessen alakítani. A *borturizmus* fejlesztése a kisebb termelőknek is lehetőséget ad arra, hogy a szőlő- és bortermelésen kívüli, de ahhoz kapcsolódó kiegészítő tevékenységük révén – legalább részben – biztosíthassák megélhetésüket. Nem elég ugyanakkor, hogy közösségi marketingprogramokkal kívánunk kedvező képet kialakítani a magyar borokról: az is szükséges, hogy a *borkereskedelemben* is érvényesüljön a *magyar borok imázsának védelme,* vagyis hogy az üzletkötések során ne az irreálisan alacsony árak legyenek az – időleges – piaci előnyök megteremtői. Fontos továbbá *szervezettebbé* tenni a magyar borászatot, hogy – a különleges minőségű borok mellett – a kategóriájukban jó minőségű asztali borokat is képes legyen a nagy felvevőknek nagy tömegben, folyamatosan, határidőre szállítani.

Jól kidolgozott programok esetén a környezetkímélő termesztés megvalósításával is jelentékeny támogatásokhoz lehet jutni a közös költségvetésből.

A csatlakozás előtti, minél nagyobb felületen történő *telepítés* azért (is) kívánatos, mert ez szolgálhat a kellő mennyiségű és minőségű hazai bortermelés alapjául. Nem elhanyagolható az a szempont sem, hogy uniós tagként a telepítésre – szerkezet-átalakítási támogatás címén – kapható összeg kisebb, mint az erre a célra ma kapható állami támogatás.

A csatlakozást követően, a jelenlegi vámvédelem csökkenésével az olcsó *tengerentúli borok* a magyar borpiacon is versenyképes áron jelenhetnek meg, konkurenciát teremtve a hazai, gyengébb technológiai feltételekkel rendelkező termelőknek.

Az asztali borok és az olcsóbb minőségi borok piacainkon való feltűnése kapcsán feszültséget okozhat, hogy tőkeerő és gazdasági potenciál tekintetében a magyar szőlő- és bortermelők egy része nem versenyképes az EU-tagországok termelőivel. A magyar borok versenyképességének növekedéséhez szükséges a termelő üzemek gépparkjának és a pincék felszereltségének fejlesztése is, hiszen így biztosítható a gazdaságos és megfelelő minőségű termékelőállítás. Mindezek a fejlesztések azonban (az unióban is) ritkán valósíthatók meg egy-egy termelő szintjén, ezért is kívánatos a termelés és az értékesítés integrációja. A *termelői csoportok* létrehozása hozzájárulhatna számos, a mai magyar borászatban felmerülő gond orvoslásához, hiszen segítene a következő feladatok megvalósításában:

- a kínálat összpontosítása, a termékek közvetítése a nagy felvásárlók felé;
- a termelés hozzáigazítása a piaci igényekhez;
- az értékesítésre való jobb előkészítés, és a minőségjavítás elősegítése a termelők rendelkezésére álló hatékony berendezések, technológia és a közös marketing által;
- jobb munkalehetőség biztosítása a kis- és középtermelők számára a termelői csoport által közösen működtetett pincékben;
- a termelők méltányos megélhetésének segítése a kereslet és a kínálat egymáshoz igazítása, és így a túlzott mértékű áringadozások kiküszöbölése révén.

Fontos, hogy a termelők megtalálják vállalkozásuk életképességének módját (integrációban való részvétel, kiegészítő tevékenységek – például borturizmus – megkezdése stb.) és ennek érdekében aktívan cselekedjenek is.

Kellő felkészüléssel a szőlő- és bortermelés a csatlakozást követően perspektivikus ágazat maradhat.

1. melléklet

A borpiaci rendtartás hatálya alá tartozó néhány fontosabb termék meghatározása

Friss szőlő: A szőlőnek bor készítésére, előállítására használt érett vagy enyhén töppedt gyümölcse, amelyet szokásos borászati eszközökkel lehet zúzni vagy préselni, és amelyben spontán módon beindulhat az alkoholos erjedés.

Szőlőmust: A friss szőlőfürtnek a szilárd részeitől természetes úton vagy fizikai eljárások révén elválasztott leve. Megengedett a szőlőmust legfeljebb 1 térfogatszázalékos tényleges alkoholtartalma.

Részben erjedt szőlőmust: A szőlőmust erjedése által nyert termék, amelynek tényleges alkoholtartalma nagyobb 1 térfogatszázaléknál, de kisebb a termék összes alkoholtartalmának háromötödénél; ettől függetlenül, egyes olyan m. t. minőségi borok, amelyek tényleges alkoholtartalma kisebb az összes alkoholtartalmuk háromötödénél, de nem kevesebb 4,5 térfogatszázaléknál, nem tekintendők részben erjedt szőlőmustnak.

Sűrített szőlőmust: Olyan nem karamellizált szőlőmust,

- amelyet a szőlőmust víztartalmának részleges elvonásával állítanak elő, amelyet tetszőleges, engedélyezett módszerek alkalmazásával – közvetlen hőhatású besűrítés kivételével – úgy készítenek, hogy 20 Celsius-fokon a refraktométerről leolvasott érték legalább 50,9 százalék legyen;
- kizárólag az adott közigazgatási egységben osztályba sorolt borszőlőfajtákból származik;
- olyan mustból készíthető, amely legalább a szüret helyének a szőlőtermő övezeti besorolása szerint előírt minimális természetes alkoholtartalommal rendelkezik. Megengedett a sűrített szőlőmust legfeljebb 1 térfogatszázalékos tényleges alkoholtartalma.

Finomított szőlőmust-sűrítmény: Olyan nem karamellizált folyékony termék,

- amelyet a szőlőmust részleges vízelvonásával állítanak elő, amihez a közvetlen hőhatás kivételével bármely engedélyezett módszer alkalmazható oly módon, hogy 20 Celsius-fokon a refraktométerről leolvasott érték legalább 61,7 százalék;
- amelyet a savtalanítás és a cukortól eltérő összetevők eltávolításának céljából engedélyezett módszerekkel kezeltek;

- amelynek a következő tulajdonságai vannak:
  - pH-ja legfeljebb 5, ha a Brix-érték 25°,
  - optikai sűrűsége 425 nanométeren 1 centiméteres vastagságon 25° Brix-értékre sűrített szőlőmust esetén legfeljebb 0,100,
  - szacharóztartalom nem mutatható ki benne,
  - Folin-Ciocalteau-indexe legfeljebb 6, ha a Brix-érték 25,
  - titrálható savtartalma az összes cukortartalom kilogrammjára vonatkoztatva legfeljebb 15 milliekvivalens (1,2 g/l),
  - kén-dioxid-tartalma az összes cukortartalom kilogrammjára vonatkoztatva legfeljebb 25 milligramm,
  - összes kation-tartalma az összes cukortartalom kilogrammjára vonatkoztatva legfeljebb 8 milliekvivalens (0,64 g/l),
  - vezetőképessége 25° Brix-értéken és 20 Celsius-fokon legfeljebb 120 micro-Siemens/centiméter,
  - hidroxi-metil-furfurol-tartalma az összes cukortartalom kilogrammjára vonatkoztatva legfeljebb 25 milligramm,
  - mezoinositol nyomokban található benne,
  - kizárólag az adott közigazgatási egységben osztályba sorolt borszőlőfajtákból származik,
  - olyan mustból készül, amely legalább a szüret helyének a szőlőtermő övezeti besorolása szerint előírt minimális természetes alkoholtartalommal rendelkezik.

  Megengedett a finomított szőlőmust-sűrítmény legfeljebb 1 térfogatszázalékos tényleges alkoholtartalma.

Szőlőlé: Olyan, nem erjedt, de erjeszthető folyékony termék, amelyet úgy kezeltek, hogy változatlan állapotában fogyasztásra alkalmas legyen, és
- friss szőlőből vagy szőlőmustból, vagy
- visszahígítással
  - sűrített szőlőmustból, vagy
  - sűrített szőlőléből

  nyerték.

  Megengedett a szőlőlé legfeljebb 1 térfogatszázalékos tényleges alkoholtartalma.

Sűrített szőlőlé: Nem hőkezelt (nem karamellizált) szőlőlé, amelyet a szőlőlé részleges vízelvonásával állítanak elő, amihez a közvetlen hőhatás kivételével bármely engedélyezett módszer alkalmazható oly módon, hogy a refraktométeren 20 Celsius-fokon leolvasott érték legalább 50,9 százalék.

A sűrített szőlőlé esetében 1 térfogatszázaléknál nem nagyobb tényleges alkoholtartalom megengedett.

Bor: Kizárólag zúzott vagy nem zúzott friss szőlő vagy szőlőmust teljes vagy részleges alkoholos erjedésével nyert termék.

Még erjedésben levő újbor: Olyan bor, amelynek alkoholos erjedése még nem ment tel-

jesen végbe, és amelyet még nem fejtettek le a seprőjéről.

Asztali bor: Az m. t. minőségi bortól eltérő bor,

- amely kizárólag az adott közigazgatási egységben osztályba sorolt borszőlőfajtákból származik,
- amelyet az Európai Unióban termeltek,
- amelynek tényleges alkoholtartalma legalább 8,5 térfogatszázalék, ha a szőlőt az A és B szőlőtermő-övezetben termelték, és legalább 9 térfogatszázalék más szőlőtermelő övezetekben, továbbá összes alkoholtartalma legfeljebb 15 térfogatszázalék,
- amelynek összes savtartalma legalább 3,5 gramm/liter (borkősavban kifejezve), azaz 46,6 milliekvivalens/liter.

Likőrbor: Olyan termék,

- amelynek tényleges alkoholtartalma legalább 15 térfogatszázalék és legfeljebb 22 térfogatszázalék,
- amelynek összes alkoholtartalma legalább 17,5 térfogatszázalék,
- amelynek előállítása során részben erjedt szőlőmustot vagy bort, vagy az előbbi termékek keverékét használták fel,
- amely kizárólag az adott közigazgatási egységben osztályba sorolt borszőlőfajtákból származik,
- amelyet legalább 12 térfogatszázalék eredeti természetes alkoholtartalmú részben erjedt szőlőmustból vagy borból, vagy az előbbi termékek keverékéből állítanak elő, a következők hozzáadásával:

› egy vagy több együttesen a következő termékek közül:
  »» szőlő eredetű semleges alkohol, ide értve a szárított szőlő lepárlásával előállított alkoholt is, amelynek tényleges alkoholtartalma legalább 96 térfogatszázalék,
  »» bor vagy szárított szőlőből előállított párlat, amelynek tényleges alkoholtartalma legalább 52 térfogatszázalék és legfeljebb 86 térfogatszázalék;
› ezenkívül a következő termékek is hozzáadhatók egyenként vagy együttesen:
  »» sűrített szőlőmust,
  »» az előbb említett termékek egyike, keverve szőlőmusttal vagy részben erjedt szőlőmusttal.

Pezsgő: Olyan termék, amelyet

- friss szőlő;
- szőlőmust;
- asztali bor készítésére alkalmas bor;
- asztali bor;
- m. t. minőségi bor;
- import bor (meghatározott esetben) első, vagy második alkoholos erjesztésével által állítanak elő, és amelyből a tárolóedény kinyitásakor kizárólag az erjedésből származó szén-dioxid szabadul fel, és amelyben 20 Celsius-fokos hőmérsékleten, zárt tárolóedényben

tárolva legalább 3 bar túlnyomás uralkodik.

Gyöngyöző bor: Olyan termék,

- amelyet asztali borból, m. t. minőségi borból, asztali bor vagy m. t. minőségi bor készítésére alkalmas termékekből állítanak elő, ha ezeknek a boroknak vagy termékeknek az összes alkoholtartalma legalább 9 térfogatszázalék,
- amelynek tényleges alkoholtartalma legalább 7 térfogatszázalék,
- amelyben 20 Celcius-fokos hőmérsékleten, zárt tárolóedényekben tárolva a benne oldott endogén szén-dioxidra visszavezethető, legalább 1 bar és legfeljebb 2,5 bar túlnyomás uralkodik,
- amelyet 60 literes vagy annál kisebb térfogatú tárolóedényekbe töltenek le.

Szén-dioxid hozzáadásával készült gyöngyöző bor: Olyan termék,

- amelyet asztali borból, m. t. minőségi borból, asztali bor vagy m. t. minőségi bor készítésére alkalmas termékekből állítanak elő,
- amelynek tényleges alkoholtartalma legalább 7 térfogatszázalék, és összes alkoholtartalma legalább 9 térfogatszázalék,
- amelyben 20 Celsius-fokos hőmérsékleten, zárt tárolóedényben tárolva a teljes mértékben vagy részben hozzáadott, oldott szén-dioxidra visszavezethető, legalább 1 bar és legfeljebb 2,5 bar túlnyomás uralkodik,
- amelyet 60 literes vagy annál kisebb térfogatú tárolóedényekbe töltenek le.

Habzóbor: Olyan, asztali borból készült bor,

- amelyből a tárolóedény kinyitásakor szén-dioxid szabadul fel, amely teljesen vagy részben e gáz hozzáadásából származik,
- amelyben 20 Celsius-fokos hőmérsékleten, zárt tárolóedényekben tárolva legalább 3 bar, oldott szén-dioxidra visszavezethető túlnyomás uralkodik.

Borecet: Olyan ecet,

- amelyet kizárólag a bor ecetsavas erjedése által nyernek, és
- amelynek összes savtartalma – ecetsavban kifejezve – legalább 60 gramm/liter.

Borseprő: A must erjedése után, a bor tárolása folyamán, vagy egy engedélyezett kezelés után a tárolóedényekben lerakódó, bort tartalmazó üledék, valamint ennek szűréséből vagy centrifugálásából származó maradék. Borseprőnek tekintendők a következők is:

- a tárolás folyamán, vagy egy engedélyezett kezelés után a tárolóedényekben lerakódó, szőlőmustot tartalmazó üledék,
- ennek a terméknek a szűréséből vagy centrifugálásából származó maradék.

Szőlőtörköly: A friss szőlő préseléséből származó erjedt vagy nem erjedt maradvány.

2. melléklet

Az EU szőlőtermő-övezetei és a hozzájuk kapcsolódó határértékek (összehasonlításképpen megadva a megfelelő magyar értékeket)

	A	B	C I		C II	C III		magyar szabályozás
			C I a	C I b		C III a	C III b	
Minimális természetes alkoholtartalom asztali boroknál	5 térf.% (9,5 mustfok)	6 térf.% (10,8 mustfok)	7,5 térf.% (12,8 mustfok)	8 térf.% (13,5 mustfok)	8,5 térf.% (14,2 mustfok)	9 térf.% (14,9 mustfok)		7,6 térf.% (13 mustfok)
Minimális természetes alkoholtartalom minőségi boroknál	6,5 vagy 6,0 térf.% (11,5 vagy 10,8 mustfok)	7,5 térf.% (12,8 mustfok)	8,5 térf.% (14,2 mustfok)	9,0 térf.% (14,9 mustfok)	9,5 térf.% (15,5 mustfok)	10,0 térf.% (16,2 mustfok)		9,1 térf.% (15 mustfok)
Teljes alkoholtartalom asztali boroknál	15,0 térf.% (23,0 mustfok)	15,0 térf.% (23,0 mustfok)	15,0 térf.% (23,0 mustfok)		15,0 térf.% (23 mustfok)	15,0 térf.% (23,0 mustfok)		nincs megadva
Teljes alkoholtartalom minőségi boroknál	9,0 térf.% (14,9 mustfok)	9,0 térf.% (14,9 mustfok)	9,0 térf.% (14,9 mustfok)		9,0 térf.% (14,9 mustfok)	9,0 térf.% (14,9 mustfok)		9,1 térf.% (15 mustfok)
Ténylegesalkohol-tartalom asztali boroknál	8,5 térf.% (14,2 mustfok)	8,5 térf.% (14,2 mustfok)	9,0 térf.% (14,9 mustfok)		9,0 térf.% (14,9 mustfok)	9,0 térf.% (14,9 mustfok)		9,1 térf.% (15 mustfok)
Mustjavítás cukorral asztali és minőségi boroknál	3,5 térf.% (4,75 mustfok) (+1 térf.%)*	2,5 térf.% 3,5 mustfok) (+1 térf.%)*	2,0 térf.% (2,75 mustfok)		2,0 térf.% (2,75 mustfok)	2,0 térf.% (2,75 mustfok)		2,2 térf.% (3 mustfok)
Alkoholtartalom kiegészítésének felső határa asztali boroknál (minőségi boroknál tetszőleges)	vörösboroknál: 12,0 térf.% (18,9 mustfok) fehér boroknál: 11,5 térf.% (18,2 mustfok)	vörösboroknál: 12,5 térf.% (19,6 mustfok) fehér boroknál: 12,0 térf.% (18,9 mustfok)	12,5 térf.% (19,6 mustfok)		13,0 térf.% (20,3 mustfok)	13,5 térf.% (20,9 mustfok)		12,4 térf.% (19,5 mustfok)
Savtartalomkiegészítése asztali és minőségi boroknál	––	––	csak rendkívüli időjárás esetén (értékek ekkor mint C II-nél)		szőlőmust: 1,5 g/l bor: 2,5 g/l	szőlőmust: 1,5 g/l bor: 2,5 g/l		szőlőmust: 2,5 g/l bor: 1,5 g/l
Savtompítás	1 g/l	1 g/l	1 g/l		1 g/l	1 g/l	––	nincs megadva

* rendkívüli időjárású években

A „Mezőgazdaság” témakörben eddig megjelent Európai Füzetek:

Dr. Bene László – Dr. Németh Lajos
Csatlakozás az Európai Unió
zöldség-gyümölcs ágazatához

•

Ertseyné Dr. Peregi Katalin – Dr. Bach István
A vetőmag és szaporítóanyag
termesztésének és használatának feltételei

•

Somogyi Zoltán
A csatlakozási tárgyalások agrárfejezete

•

Kalmár Károly – Szabó Lajos
Az uniós csatlakozás és a növényegészségügy

Európa adja a világ bortermelésének hozzávetőleg 60 százalékát, az utóbbi öt év átlagtermése 175 millió hektoliter volt. A több tízezer oldalnyi európai közösségi joganyagban a szőlő- és bortermelésre mintegy félezer oldal vonatkozik: talán nincs még egy olyan ágazat az unióban, amelyet ennyire részletesen és pontosan szabályoztak volna. Magyarország a 2001-ben kötött bor- és szeszkereskedelmi megállapodás értelmében 2003-ban már 330 ezer hektoliter palackos bort és pezsgőt, valamint 115 ezer hektoliter hordós bort szállíthat vámmentesen az unió tagállamaiba. A cél az, hogy a csatlakozást követően a magyar borok piaci pozíciója megszilárduljon és elismertsége növekedjen. Eddigi tárgyalásaink alapvetően eredményesnek bizonyultak: sikerült néhány, számunkra fontos szakmai sajátosságnak érvényt szerezni. A szerzők a szőlő- és bortermelésről szóló füzetünkben azt vázolják, mit kell tennünk azért, hogy az ágazat jó feltételekkel várhassa a csatlakozás – már nem is oly távoli – pillanatát.

Dr. Mikulás Ildikó
szakmai referens
Hegyközségek
Nemzeti Tanácsa

Dr. Bene László
vezető főtanácsos
Földművelésügyi és
Vidékfejlesztési Minisztérium